

пенсії та виплату грошової допомоги у разі виходу на пенсію відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»: постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2004 року № 257: [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/257-2004-%D0%BF>.

8. Про судову практику у справах про хабарництво: Пленуму Верховного суду України в Постанові від 26 квітня 2002 року № 5: [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02>.

9. Щодо застосування антикорупційного законодавства: лист Міністерства юстиції України від 11.03.2104 № 1050-0-4-14-1111: [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v1050323-14>.

10. Судова колегія в кримінальних справах Верховного Суду України: Витяг з ухвали від 19.05.1998: [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0102700-98>.

11. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV: [Електронний ресурс], Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Шкабара Олексій Аркадійович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра ННІ заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент *Стрельченко О. Г.*

НАРКОКОРУПЦІЯ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Змичка наркобізнесу та корупції є настільки тісною, що призвела до появи терміну «наркокорупція» як явища, яке інтегрує у собі ознаки обох цих видів протиправної поведінки.

Далі під «наркокорупцією» будемо розуміти використання особою – суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення [1] наданих їй службових повноважень для одержання неправомірної вигоди за сприяння, пряме чи опосередковане, протиправній діяльності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. У цьому контексті під сприянням незаконному обігу наркотиків розуміється як надання допомоги іншим особам, які займаються цією протиправною діяльністю, невжиття належних заходів відповідно до компетенції з припинення цієї діяльності, так і її безпосередня участь у незаконному обігу наркотиків. Досліджуючи це питання, доцільно оцінити ступінь взаємообумовленості між корупцією та наркобізнесом. Хоча незаконний обіг наркотиків існує і у країнах,

слабо вражених корупцією, остання значно сприяє його поширенню. З одного боку, наркобізнес як форма організованої злочинної діяльності сам породжує корупцію, втягуючи у свою діяльність представників органів влади, які не мають моральних сил протистояти спокуси швидкого збагачення. З іншого, розповсюдження корупційної практики в інших сферах пріє розвитку наркобізнесу, який може використовувати вже наявні корупційні зв'язки в органах державної влади та управління.

В різних випадках корупція відіграє різну роль у наркобізнесі – від «закриття очей» на окремі дії наркоділків до безпосередньої інтеграції корумпованих посадовців у мережі наркобізнесу, де наркочорупція виступає «рушійною силою» незаконного обігу наркотиків, його системоутворюючим чинником. У будь-якому випадку, ефективна протидія наркобізнесу не є можливою без рішучої протидії наркочорупції. Поширення цього явища обумовлено вкрай високою прибутковістю наркобізнесу, що має у своєму розпорядженні велетенські кошти, якими наркочділки можуть розпоряджатися на власний розсуд. Наркочдізнес має найвищу рентабельність серед усіх видів ділової активності – як легальних, так і нелегальних. Самі наркочділки виробляються у безпосередній близькості від місць отримання сировини – опійного маку чи листя коки, при цьому трудові витрати у цих слаборозвинутих регіонах є вкрай низькими. Відповідно низькою є і первинна ціна на цей продукт. Так, кілограм кокаїну в Колумбії коштує близько 1500 доларів, тоді як на вулицях США та Європи його ціна становитиме майже 70 тис. доларів. Кілограм героїну в Афганістані коштує близько 1000 доларів, у Пакистані – 2600 доларів, а на вулицях країн Європи та США він коштуватиме близько 130 тис. доларів. Ціна на синтетичні наркочділки – стимулятори амфетамінового ряду при закупівлі у лабораторії становить від 300 до 500 доларів за кілограм, а на ринках збуту – 60 тис. доларів [1]. Сьогодні ж вилучення наркотиків становлять до 20 % для героїну і до 50 % для кокаїну [2, с. 16]. Загальні об'єми ринку цих наркотиків становлять 61 млрд. доларів та 85 млрд. доларів відповідно [3, с. 83, 124]. З огляду на це, близько 40 млрд. доларів для ринку героїну та ще близько 40 млрд. доларів для ринку кокаїну можуть вільно витратитися наркочділками, при цьому їх бізнес залишатиметься прибутковим. Зрозуміло, що витрати з корупційною метою для наркочділків є одними із найвигідніших інвестицій, оскільки дозволяють не тільки уникати переслідування з боку держави у конкретному випадку, а й максимізувати прибутки у середньо- та довготривалій перспективі.

Проблеми протидії наркочорупції відносяться до першочергових питань порядку денного міжнародних організацій, у тому числі Управління ООН з наркотиків і злочинності та Міжнародного комітету ООН з контролю над наркотиками (МККН ООН). У звіті останнього за 2010 рік, значною мірою присвяченому питанням протидії наркочорупції у правоохоронних органах, зазначається, що корупція

створює сприятливі умови для незаконної торгівлі наркотиками і якщо залишити її без уваги, може дестабілізувати економіку, політичну систему та громадянське суспільство і, у кінцевому рахунку, стати загрозою миру та безпеці [5, с. 1]. Експертами ООН вказується на тісний зв'язок між корупцією та залякуванням посадових осіб, що займаються протидією наркобізнесу, угрупованнями організованої злочинності. Залякування та підкуп є найефективнішими прийомами, які організовані злочинні угруповання протиставляють діям правоохоронних органів з контролю над наркотиками. По суті, мова йде про дві сторони одного явища – організована злочинна група може з однаковою легкістю заплатити за послуги публічної посадової особи або за її вбивство. Інколи саме корупція стає причиною низької результативності чи навіть повної неспроможності зусиль із контролю над наркотиками. Поліція часто зазнає неймовірного тиску з боку організованої злочинності: замахы чи реальні погрози помсти та насильницької розправи чергуються із спробами підкупу посадових осіб, у тому числі й самих співробітників поліції [5, с. 1]. Корупція серед правоохоронців має не випадковий характер – корупційні дії організованої злочинності є системними і спрямовані на досягнення довготривалих наслідків [6, с. 7]. Головною причиною наркокорупції є намагання наркоділків уникнути відповідальності, для чого вони використовують доходи від своєї злочинної діяльності для підкупу співробітників правоохоронних та судових органів, а також інших посадових осіб з тим, аби мінімізувати ризики, пов'язані зі здійсненням операцій на нелегальному ринку. Корупція сприяє приховуванню наркобізнесу, його латентності – ефективне використання наркоділками корупційних механізмів призводить до того, що суспільство стикається лише із наслідком наркобізнесу – поширенням наркотизму. Іншою причиною наркокорупції є конкуренція між організованими злочинними угрупованнями, що часто має насильницький характер. Такі структури намагаються забезпечити своє домінування на нелегальних наркоринках, у найкращому для них випадку – монопольне становище. Найбільш успішними серед них є ті, що здатні планомірно розбудувати державну систему контролю та забезпечення правопорядку, продумано застосовуючи насилля та систематично використовуючи підкуп і залякування. Використання у конкурентній війні корумпованих зв'язків, залучення їх до ліквідації конкурентів дає таким угрупованням безумовні переваги на ринку. Такі покровителі можуть або вибірково застосовувати закон, притягуючи до відповідальності лише конкурентів своїх подільників, або безпосередньо брати участь у насильницькому протиборстві між різними кримінальними структурами. «Те, чого угрупованням наркобізнесу не вдається досягнути за допомогою корупції, вони досягають через застосування сили – тому для регіонів, де активно ведеться підпільна торгівля наркотиками, часто характерні високі рівні насильства та корупції» [5, с. 4]. Одним із прикладів поєднання організованими злочинними угрупованнями механізмів

підкупу та насильства є ситуація, що склалася останніми десятиріччями у Мексиці – основній країні транзиту кокаїну із Південної Америки до США. Ескалація у цій країні насильства, пов'язаного із наркобізнесом, стимулює і поширення корупції серед правоохоронців, що стають перед вибором «срібло або свинець». Для поліцейських цієї країни такий вибір не є абстракцією – в останні чотири роки в результаті війни між наркоділками та державою у Мексиці загинуло понад 30 тис. осіб. При цьому початкова заробітна платня поліцейського становить 500 доларів на місяць, а пропозиція наркоділків починається з 1000 доларів щомісячної винагороди [6]. Найбільшого поширення корупція, пов'язана із незаконним обігом наркотиків, набуває у країнах і регіонах виробництва цих речовин. Так, 59 % населення Афганістану вважають корупцію найбільшою проблемою, більше аніж відсутність безпеки (54 %) та безробіття (52 %) [7, с. 3]. Щороку хабарі дає 50 % афганців, при чому в 56 % випадків вони відверто вимагалися чиновниками. За даними ООН, у 2006 році половина афганських родин витратила на хабарі у середньому 100 доларів. 35 % афганців хоча б раз на рік платять хабарі правоохоронцям [8, с. 138]. Кожного року жителі цієї країни витрачають таким чином 2,5 млрд. доларів – 23 % ВВП. З іншого боку, подібна сума – 2,8 млрд. доларів, надходить у країну від нелегальної торгівлі опіатами. Таким чином, хабарі та наркотики є двома найбільшими статтями доходу в Афганістані, що спільно становлять майже половину легального ВВП країни [7, с. 4].

Список використаних джерел

1. O. Zill Do the Math: Why the Illegal Drug Business is Thriving [Електронний ресурс] / O. Zill, L. Bergman // Frontline / Public Broadcasting Service. – Режим доступу : <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/special/math.html>.
2. O. Zill Do the Math: Why the Illegal Drug Business is Thriving [Електронний ресурс] / O. Zill, L. Bergman // Frontline / Public Broadcasting Service. – Режим доступу : <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/special/math.html>.
3. . R. Stutman When id you first hear about crack? Interview [Електронний ресурс] / R. Stutman // Frontline / Public Broadcasting Service. – Режим доступу : <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/drugs/interviews/stutman.html>.
4. World Drug Report 2011 / United Nations Office on Drugs and Crime. – Vienna, New York : United Nations, 2011. – 267 p.
5. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними : Закон України від 15 лют. 1995 р. № 62/95-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
6. Доклад Международного комитета по контролю над наркотиками за 2010 год E/INCB/2010 / Международный комитет по

контролю за наркотиками. – Нью-Йорк, Организация Объединенных Наций. – 2011. – 174 с.

7. «Silver or Lead» in Mexico: Bribes or Death [Електронний ресурс] / CBSNews. – Режим доступу : <http://www.cbsnews.com/stories/2011/01/07/main7223343.shtml>.

8. Corruption in Afghanistan. Bribery as reported by the victims / United Nations Office on Drugs and Crime – Vienna, UNODC – 2010. – 42 p.

Школьніков Владислав Ігорович,

здобувач лабораторії з проблем досудового розслідування ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЯ З МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЯК ДОКАЗ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій призводить до появи нових форм та способів вчинення кримінальних правопорушень, а також виникнення необхідності використання електронних (цифрових) доказів в кримінальному провадженні.

Одним із наймасштабніших технічних проєктів стала глобальна комп'ютерна мережа (Інтернет), визначальною особливістю якої є здатність відображати безліч соціальних фактів і процесів, а також певних соціально значущих дій фізичних та юридичних осіб [1, с. 12].

В науковій літературі згадується можливість використання інформації з мережі Інтернет для доказування фактів вчинення корупційних діянь. Так, Н.М. Ахтирська зазначає, що досить часто виникає можливість виявляти правоохоронним органам ознаки вчинення кримінального правопорушення певними особами, переглядаючи відкриті офіційні сайти інших держав. Наприклад, державний службовець, який за законодавством України не має права бути підприємцем, за кордоном зареєстрований як власник комерційної структури. Джерелом у даному випадку є офіційний реєстр органу виконавчої влади іноземної держави. В даному випадку правоохоронні органи ставлять слушне запитання, чи варто ускладнювати процедуру притягнення до відповідальності особи за вчинення корупційного правопорушення надсиланням запиту до іноземної держави про надання письмового варіанту документа (виписки з Реєстру підприємців), чи достатньо електронної інформації, яку можна одержувати з відкритих іноземних джерел [2, с. 124].

В даному контексті існує безліч технік пошуку інформації в мережі Інтернет, в тому числі такої, яка може свідчити про вчинення корупційного діяння конкретною особою.

Розкриваючи сутність технік аналізу відкритих джерел інформації необхідно їх поділяти на наступні різновиди (за характеристикою Інтернет мережі):